

Заслужена артистка України **Тамара Плашенко** закінчила КДІТМ ім. І.Карпенка-Карого (курс В.Биковця та Є.Веховецької). Працювала у Львівському театрі ім.М.Заньковецької, в Київському театрі естради, Молодіжному театрі, Камерному театрі, «Театральному клубі». Нині — актриса Театру на Подолі. Основні ролі: Іполіта-Титанія («Ніч чудес» за В.Шекспіром), Джульєтта («Зоря і смерть Пабло Неруди» І.Драча), Оттавія («Портрет» С.Мрожека), Лаура («Кам'яний гість» О.Пушкіна), Дама («Дама з камеліями, або Коли ми ввійдемо у місто...» О.Шипенка), Моллі Блум («Дюшес» за «Уліссом» Дж.Джойса), роль в моновиставі «Дзеркало і Маска» за Х.Борхесом. Знялась у фільмі «Шамара» (реж. Н.Андрійченко). Нагороди: премія «Київська Пектораль» (вистава «Дюшес»); приз в огляді театрів-студій (вистава «Портрет»).

У дзеркалі без маски

— Пані Тамаро, найяскравішою з ваших останніх робіт і, як мені здалося, найбільш важливою для вас є моновистава «Дзеркало і Маска» за Хорхе Луїсом Борхесом у Театрі на Подолі. Розкажіть про цю виставу і про ті основні ідеї, які ви в неї вкладали.

— Я не стану обговорювати цієї вистави. Є речі, яких не можна виривати з контексту. Вистава — це певна цілісність, річ в собі. До того ж, сам матеріал настільки сильний, що він говорить сам за себе. Моє завдання — донести цей зміст до глядача. Спочатку я просто осмислювала Борхеса для себе — не одразу я зважилась зробити з цього виставу, та, коли вже так трапилося, я довго підбирала матеріал, від чогось довелося відмовитись. Але як це можна виривати з контексту? Все, що я могла, я сказала цією виставою.

— Яким принципом ви керувались підбираючи матеріал для вистави?

— Я довіряю інтуїції, тому обрала те, що мені найбільше сподобалося. Коли на мою виставу прийшли глядачі, цей текст виявився для них несподіванкою. Після цього всі запитували: «А звідки це?», «Дайте почитати!» Вони були захоплені тим, що вони нічого про цей матеріал не знали. І це чудово. Не потрібно знати. Тільки тоді можна бути захопленим зненацька.

— Борхес — це той письменник, що значить для вас дуже багато. Як би ви самі визначили цей зв'язок?

— Це було випадково. Але сам Борхес каже, що випадкові події, вплітаючись в канву нашого життя, можуть дуже на нього вплинути і його змінити. Вважаю, що його вірш «Хтось третій» звернено до мене. Його зміст в тому, що кожна випадковість дає по-

чаток події, і коли Борхес каже: «Знати б, яка тінь ляже від цих випадкових рядків», я йому відповідаю: «Одна з тіней — я, Тамара Плашенко; точніше, моя праця з цим матеріалом». І Борхес прочинив мені двері до життя, ще мені незнайомого. Це життя є довкола мене, перед моїми очима, близько, але я його не бачила.

— Як же трапився цей випадок?

— Все завдяки моєму чоловікові Олександру Крижанівському, який привіз з Москви твори Борхеса. Якби не Саша, я б, можливо, так і не знайшла себе, бо мене це дуже мучило і просилось назовні. Тоді був дуже важкий для мене момент: я втратила маму перед прем'єрою «Дюшеса», я розчарувалась і вичерпалась у творчому плані... З цих переживань, роздумів і постало потім «Дзеркало і Маска». Там для мене все: і мама, і актор нашого театру Олександр Рубашкін, що помер молодим і невисловленим, і мої розчарування, і втрата віри й сили, і моє пробудження, і рух назад, до життя. Про цю виставу я можу сказати: «Я прийшла додому».

— «Дзеркало і Маска» — філософська вистава...

— Мені дуже подобається філософія. Я можу її не розуміти, та мене це захоплює. Спочатку було світовідчуття, на яке потім накладалась філософія. Людина народжується з власним світовідчуттям і обирає філософію, їй споріднену. На жаль, я дуже довго не жила в тому світі, який міг би мене розбудити. За світовідчуттям я скоріше містик; мені також близькі погляди екзистенціалістів.

— Чи значить це, що, якби ви мали свого

Коли
ти граєш
свою роль
і раптом
відчуваєш:
зал завмер,
між нами
виникає
щось
таке,
чого я
навіть
не можу
описати...

53

часу можливість вибору, ви обрали б не акторство, а щось інше?

— Можливо, я обрала не ту професію... Я не хотіла бути актрисою, поки це настільки не увійшло у мене... На мене дуже вплинув свого часу мій викладач у драмгуртку Львівського будинку піонерів Віктор Олександрович Шулаков, коли я була ще школяркою. Тоді я була дуже сором'язливою. Навіть дивно, що я стала актрисою... До драмгуртка я потрапила випадково. Віктор Олександрович вразив мене своїм жертвним ставленням до театру. І від нас він вимагав такої ж самовіддачі. Він працював з нами, як зі

справжніми дорослими акторами. Одна наша школярка зіграла Клеопатру в поставленому ним уривку — ніколи потім я не зустрічала нічого подібного, настільки вона грала правдиво, в міру театральню і, разом з тим, дуже по суті. Він був фанатом театру. Я завжди цінувала саме таке ставлення. І воно є в театрі Віталія Малахова. — *Які ще культурні впливи подібної сили ви можете згадати?*

— На своєму життєвому шляху я зустріла багато людей, які на мене дуже вплинули. Я тепер не знаю, що вплинуло більшою мірою. Це певний синтез того, що я увібрала за все своє життя. Коли я працювала в театрі Заньковецької, я була нібито щаслива, і в мене все було, але раптом я потрапила на виставу польського режисера Кшановського, яку він робив зі студентами університету, і відчула різницю театральних культур. Це вплинуло на мій життєвий вибір. Після того я залишила академічний театр і пішла до нового, ще нікому не відомого театру В.Малахова.

— *Як би ви схарактеризували вашу творчу біографію?*

— В мене мало робіт, але так склалося, що кожна з них була відзначена. Навіть не конкретно моя роль. Наприклад, я зіграла одну з головних ролей у фільмі Наталі Андрійченко «Шамара», який отримав Державну премію ім.О.Довженка. В огляді театрів-студій мені був присуджений приз за кращу жіночу роль у виставі «Портрет» за В.Мрожеком. Не згадуватиму всього. І, хоча цих робіт небагато, це були якісь важливі віхи в моєму житті. Я навіть іноді думаю, що, якби грала багато, на мене чекала б доля багатьох акторів, які вже вичерпуються. Хоча як можна вичерпатись, коли шлях актора — це така таємна путь? Але для того потрібен дуже сильний матеріал.

— *Які найбільш цікаві моменти в роботі?*

— Мені цікаві ті моменти, які переживають всі актори. Коли ти граєш свою роль і раптом відчуваєш: зал завмер, між нами виникає щось таке, чого я навіть не можу описати, і раптом до мене йде сильний прилив, і переповнює мене, і я запитую себе: «А що це було?»

— *Чи ви передбачаєте ці моменти контакту з залом?*

— Я не можу цього передбачити. Мені б хотілося, щоб я в цей вечір дала когось щось цінне для нього, але для цього я повинна мати сама. Тому потрібно розрахувати свої сили на весь текст, адже коли говориш голосно, втрачаєш просто фізичні сили. Іноді я відчуваю, що втрачаю, і потрапляю в порожнечу, й не відразу тоді можу збагнути, що я маю робити. Тому я точно розраховую свої дії перед виставою: що зробити, щоб зберегти в собі цей баланс? Можливо, таке абсолютне відчуття контакту з залом було в мене лише раз. Я працюю в театрі вже двадцять років, проте можна порахувати на пальцях, скільки разів я по-справжньому грала. Можливо, це природна вимогливість...

— *Акторська професія передбачає здатність до самовідтворення. Чи завжди ви це відчуваєте в собі, чи щовечора ваш внутрішній стан відповідає цій необхідності?*

— Ви кажете щовечора... Нещодавно я зробила нову композицію за Альбером Камю, в якій йдеться про абсурд. Акторську долю він порівнює з міфом про Сізіфа: щось створюється сьогодні, потім руйнується, його немає — і

наступного дня ти маєш знову його створювати; той камінь, що кожного разу котиться вниз. Чим старшими ми стаємо, тим менше відчуваємо сили. Я це роблю свідомо. В театрі, де актори грають щовечора, це стає звичкою, вже на рівні підсвідомості. В мене цього нема. І кожного разу перед виставою я починаю себе потроху збирати, наче в дорогу, і до моменту вистави я хочу зорганізуватись. Я приходжу до театру о п'ятій; буває, відчуваю стільки сил... — і раптом втратила — і знову отримала... І як цим керувати?

— *Ваша творчість носить, скоріше, індивідуальний характер. Проте, театр — це співтворчість великої кількості людей. Чи не відчуваєте ви суперечності?*

— Я не відійшла далеко від себе в дитинстві. Я народилася людиною мовчазною, боязкою, спостережливою, що боїться людей, спілкування. Звісно, я набула потім деяких навичок в спілкуванні, особливо з близькими людьми, що не чекають від мене багато і приймають мене такою, якою я є. Але, по суті, я обрала моновиставу тому, що мені простіше щось зробити самій, ніж комусь пояснювати. Зі мною непросто працювати. Я не настільки професійна, щоб виконувати чийсь волю і втілювати бажання режисерів. Мені важливіше знайти себе. Розділити головні речі, що дають мені життя й дію, і привнесені, вигадані. Я прагну робити те, що близьке мені.

— *Чи не виникає у вашій свідомості небезпеки «п'єдесталу»? Як ви до цього ставитесь?*

— Ні, цього нема. Це надумане. Мені дуже поталанило, що вдома чоловік і шістнадцятирічний син мене «заземляють». І своїх друзів, акторів нашого театру, таких як Галина Ткач чи Володимир Кузнецов, я вважаю набагато вищими за себе; можливо, тому я й намагаюсь щось зробити — я хочу їх наздогнати. Їхня внутрішня сила, висота в любові до ідеального театру, їхня терпеливість щодо мене, їхня радість і свобода, гумор так допомагали мені триматись у важкі моменти. Коли мені дали звання, я якось відразу про це забула.

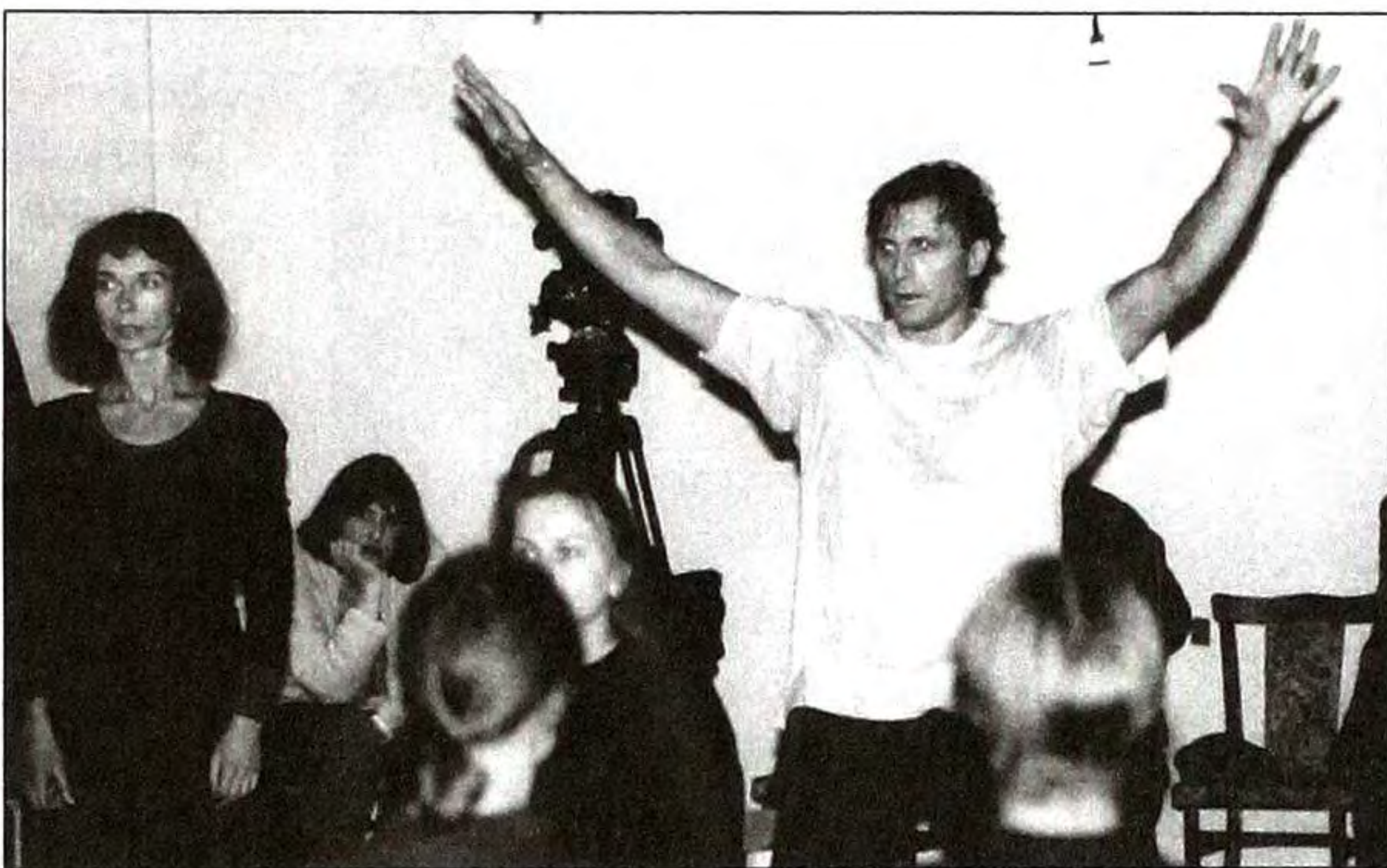
... Все це — несуттєво. Як сказав Бродський у вірші «Пілігрими»: «І, значит, осталися тільки Іллюзія и Дорога».

— *Яке місце займає ілюзія у вашому житті?*

— В моєму житті ілюзія, уява домінували. Реальне життя було досить одноманітним, тому я в уяві будувала те, чого нема... Що для мене вища ілюзія в театрі? Коли виставу за Борхесом подивився Малахов, наш головний режисер, він сказав: «У мене було таке відчуття, ніби там Борхес пройшов». Це і є створення ілюзії. І друге, настільки ж цінне з того, що сказали мені про виставу: «Ти знаєш, мені здалося, що минуло стільки часу...» Але насправді, коли я розпочинаю цей шлях, коли занурююсь поступово в кожену

■ Тамара Плащенко та Валерій Чичляєв у виставі «Ведмідь» за А. Чеховим.

■ Тамара Плащенко, Григорій Гладій під час майстер-класів, проведених Григорієм Гладієм в Києві. 1998.

фразу — ця насиченість гри дає об'єм в часі. «І осталися тільки Іллюзії...» А що, як не ілюзія, тримає нас на цьому світі?

— *Момент, коли бажання стають реальністю, може виявитись трагічним...*

— Не знаю... Значить, не потрібно від цього відмовлятись. Потрібно здобувати досвід, хай і негативний... Знаєте, бувають жахливі провали. Коли тебе виставляють на загальний суд — це так болісно. Коли хочеш зіграти добре, а граєш погано, хоча прагнув зовсім іншого. Але не треба сумувати з цього приводу — це досвід.

— *Над чим би ви мріяли працювати в майбутньому?*

— Я дуже люблю пластику. Я розумію, що це потрібно робити або ідеально, або ніяк — це мене зупиняє, але минає час, і мені хочеться знову. Мене цікавлять короткі номери. Є кілька нових робіт в театрі, над якими я зараз працюю. Але я не буду планів. Життя руйнує їх. В нього власні плани щодо мене. І я довіряю йому більше, ніж собі.

Розмову вела Ольга Кирилова. Київ, 25 січня 1999